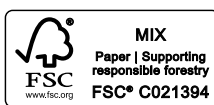

Andas. Överlev.

MÄRTA
STENEVI

BOKFÖRLAGET FORUM

Bokförlaget Forum, Box 3159, 103 63 Stockholm
info@forum.se
www.forum.se

Copyright © Märta Stenevi 2025
Omslag: Eva Lindeberg
Första tryckningen
Tryckt hos ScandBook EU, 2025
ISBN 978-91-37-16128-0

PROLOG

Första gången jag vill dö är jag femton år.

Över trettio år senare är jag fyrtiosju år gammal och språkrör för Miljöpartiet, och jag står alldeles ensam mitt i ett mediedrev om mitt ledarskap. Jag anklagas för att orsaka lidande hos medarbetare och för att ha konflikter med riksdagsgruppen. Alla anklagelser är anonyma. Många, många pratar om mig – varje nyhetsredaktion i Sverige med lite självrespekt rapporterar om den stora skandalen i Miljöpartiet. I direktsändning diskuterar politiska kommentatorer mig och min relation till andra partiföreträdare och vad som ligger bakom det som händer. Riksdagsledamöter pratar anonymt med journalister. Medarbetare på partikansliet pratar anonymt med andra journalister. Ordföranden för en av de lokala fackklubbarna skickar ett brev om mig till riksdagsvalberedningen, och det läcks omedelbart till media. Trots läckan är innehållet i brevet hemligt, bara lösryckta fraser publiceras.

Alla pratar om mig. Men ingen pratar med mig.

På Storkyrkobrinken 7 i Stockholm ligger Miljöpartiets kontor vägg i vägg med riksdagsbiblioteket. Det är ett vackert hus med gamla anor. Utanför en av toaletterna hänger en skylt som berättar att det var i detta rum som riksmarskalken Axel von Fersen år 1810 försökte gömma sig från en lynchmobb innan han hittades, släpades ut och stampades till döds.

När mediedrevet rasar går jag genom korridorerna på Miljöpartiets kansli, i de vindlande gångarna mellan olika hopbyggda huskroppar. Jag har möten i det stora konferensrummet där många års författningssamlingar står uppställda, diskuterar skuggbudgetar och lagförslag. Under huset, och under Gamla stan, löper kulvertar som knyter ihop Riksdagen med partiernas olika kanslier. Jag går genom kulvertarna mot plenisalen för att rösta och för att göra intervjuer, samlad och allvarlig, högljutt kritisk mot regeringen och lagom lätsamt men intetsägende trevlig mot journalisterna när bandspelaren slagits av. Jag fikar och skrattar åt andras skämt, och ler stort mot kameran på bilder som ska publiceras på sociala medier.

Jag äter inte så jag är yr och mitt leende är krampaktigt.

Jag står rakryggad under partiledardebatten i tv, uppstadad av antidepressiva, och jag svarar vänligt på programledarnas frågor om bristerna i mitt ledarskap.

Jag fulgråter på mitt kontor, i skydd av den vackra målade kakelugnen som inte går att elda i av säkerhetsskäl. Jag kräks tvångsmässigt på Axel von Fersens toalett efter att ha hetsatit för att försöka kontrollera ångesten.

Jag vill inte dö, men jag förstår inte hur jag ska orka leva.

BREVET

Tisdag 3 oktober 2023

Det var en mörk, kall och regnig morgon utanför fönstren i min övernattningslägenhet i Stockholm. Jag hade åkt upp med tåget från Skåne sent kvällen innan, som så många gånger förr.

Som riksdagsledamot får man tillgång till en övernattningslägenhet under sin tjänstgöringstid om man har mer än fem mils resväg till riksdagen. Min lägenhet låg på Södermalm, en rymlig etta högt upp i huset. Den var egentligen rätt trevlig, men möblemanget med överblivna konferensmöbler i masurbjörk och nittiotialstyger, i kombination med slitna köksluckor i vit fanér, gjorde att den kändes väldigt provisorisk. Jag hade flyttat dit efter valet 2022 när jag blev riksdagsledamot. Innan dess bodde jag i en tvåa i Bagarmossen när jag var i Stockholm. Det var en fantastisk femtiotalslägenhet precis bredvid Nackareservatet och jag saknade den. Lägenheten i Bagis var ett hem – övernattningslägenheten på Söder kändes mer som ett förråd där jag parkerade mig på kvällarna.

Men utsikten från badrummet var magisk. Därifrån såg

man ut över strömmen, Slussenbygget och den så kallade Guldbron, hela vägen över till Djurgården och Gröna Lund.

Jag var uppe tidigt, drack en kopp kaffe i badrummet och såg stan vakna till liv. Radion stod på som vanligt, P1 Morgon gav mig en första koll på nyhetsläget inför dagen.

Min morgonrutin bygger på kaffe. Starkt kaffe i stora mängder. Denna morgon var inget undantag, jag drack mer kaffe och försökte skaka igång kroppen. Det är märkligt hur trött man blir av att resa. Trots att jag rest mellan Malmö och Stockholm hundratals gånger är det alltid en extra trötthet i kroppen när man vaknar efter att ha rest kvällen innan. Jag duschade, sminkade mig framför den lilla badrumsspegeln och klädde på mig. Jeans och tröja, praktiska kläder med tanke på vädret och att jag tänkte promenera till mitt första möte.

På väg ut genom dörren kollade jag telefonen och såg att jag fått ett meddelande i partiets interna chatprogram. Det var från en av de två gruppledarna:

Jag behöver ringa dig om en sak.

Jag stod i hallen när jag läste meddelandet, med skor och jacka på. Redan klockan sju hade jag en inbokad frukostträff med Gurgîn Bakircioglu på centralstationen. Gurgîn är en klimataktivist som fått allt större genomslag på sociala medier, och jag hade följt honom ett tag. Jag tyckte han var intressant och intelligent i sitt sätt att uttrycka sig, inte minst hur han med fullständig självklarhet skrev och pratade även om antirasism, om demokrati och om ekonomisk jämlikhet. Vi hade fått kontakt på Instagram och skrivit lite till varandra om våra tankar om politiken och sakernas tillstånd. Nu skulle vi träffas och prata på riktigt för första gången.

Jag läste meddelandet från grupplederen igen och bad att få ringa upp om ett par minuter när jag kommit ut. Att skjuta på samtalet längre än så var inte aktuellt. Om en av gruppledarna sökte mig innan halv sju på morgonen var det något som var på tok. Jag ringde upp från den skraltiga, urgamla, men vackra hissen i huset där jag och en handfull andra riksdagsledamöter har våra övernattningslägenheter.

Grupplederen berättade att en journalist på Dagens Nyheter ringde runt med uppgifter om ett brev som skulle ha skickats från facket till riksvalberedningen och som innehöll skarp kritik mot mitt ledarskap.

Jag kände hur adrenalinet fick fingertopparna att pirra medan magen drog ihop sig.

Det här är inte bra. Vad har de skrivit? Vad är det som hänt? Om facket skrivit ett brev måste det vara allvar.

Men vad står det i brevet?

Jag visste att det skulle bli illa i samma ögonblick som grupplederen berättade om brevet. Det finns få saker som drar så mycket intresse från journalister som kvinnliga politiker som anklagas för att vara elaka. Det finns sällan behov av att något formellt fel har begåtts. Det räcker att man varit hård, bestämd, inte tillräckligt snäll. Och eftersom jag redan hade dragits med ryktena om konflikter sedan Per Bolund berättade att han skulle avgå som språkrör skulle detta naturligtvis ta fart. Men om facket nu låg bakom kritiken skulle det inte stanna vid ryktesspridning. Den här gången skulle situationen bli allvarlig, det insåg jag.

Jag hade sedan tidigare flera intervjuer inbokade den närmsta tiden och nu behövde vi en plan för hur jag skulle hantera journalisternas frågor.

När jag kom ut genom porten var det knappt ljus, gatorna var blöta och vinden blåste kallt. Jag promenerade snabbt mot centralstationen. På Vasabron cyklade någon förbi mig och hejade glatt. Det visade sig vara Gurgîn som senare berättade att han känt igen mig på flätan där jag gick. Vi drack kaffe på Ritazza och pratade om politik. Om hur man ska nå fram med budskapen, om hur akut läget är, hur man får med sig fler, hur vi inte kan vänta med rättvisefrågorna, eller hoppas att någon annan tar hand om dem. Klimatarbetet måste gå hand i hand med antirasism, antikolonialism och ekonomisk jämlikhet.

Det var ett fint möte, inspirerande och energigivande. Att höra sina egna tankar så väl formulerade hos någon man ser upp till ger en stark känsla av hopp. Medan vi pratade kunde jag inte låta bli att reflektera över att jag var mer överens med klimataktivisterna om behovet av en bredare politik än jag var med delar av Miljöpartiet, mer specifikt de delar av gruppen som tyckte att jag pratade för lite klimat. Det var svårt att inte slås av ironin i det.

Trots att mötet på caféet var både trevligt och inspirerande kände jag under samtalet med Gurgîn hur en klump av oro, som blev allt svårare att ignorera, växte i magen. Oron var som ett litet odjur med vassa tänder som då och då rörde på sig och högg till. Jag försökte trycka ner odjuret och fokusera på mötet, det fanns ändå inget jag kunde göra åt saken där och då.

Gurgîn och jag pratar ju om riktiga problem, om barn och unga som far illa av den öppna och alltmer institutionaliserade rasismen – min oro hör inte hemma här. Skärp dig! Men ... Vad står det i brevet? Vad är det jag har gjort?

Efter att vi druckit upp vårt kaffe promenerade vi tillbaka till Storkyrkobrinken tillsammans och tog den obligatoriska selfien innan vi skiljdes åt. Vi kramades och lovade varandra att ses snart igen. Vi pratade lite om att sätta ihop ett gäng med kloka personer från olika delar av miljörörelsen.

Jag hade under ett tag lekt med tanken att samla en handfull killar som jag träffat i olika sammanhang för ett informellt samtal. Flera av dem har invandrarbakgrund, och alla har utmanat mig i tanken. Jag hade länge känt en frustration över att de perspektiv jag mötte på plats ute i landet när jag besökte skolor och civilsamhälle i eftersatta områden inte kom till tals i politiken. Flera gånger hade jag slagits av hur mina partiledarkollegor under debatter pratade om ungdomarna som om de inte tog del av det politiska samtalet. Och när jag sen träffade boende i områden som slets itu av våldet var det så tydligt att allt vi sa nådde fram, och det påverkade de som lyssnade. Hur den nedlåtande tonen och uppifrånperspektivet rev i människor som redan var pressade av dålig ekonomi och utanförskap. Jag ville fånga upp de killar jag träffat som tagit den frustrationen och ilskan och formulerat den politiskt. Min tanke var att de skulle kunna ha inflytande på vår politik och vår retorik.

Så fort jag hade sagt hej då till Gurgîn och gick in genom porten på Storkyrkobrinken 7 började hjärtat rusa. Ångesten sköljde över mig så fort jag kom in i huset där partikansliet ligger. Det var omöjligt att hålla orosdjuret på plats när jag inte längre hade något annat att koncentrera mig på. Tankarna kring det kritiska brevet for runt i huvudet utan att jag fick fatt på en enda av dem.

När jag kommit in på mitt rum och hängt av mig min regnjacka gick jag direkt iväg till ett möte om den EU-lagstiftning

som kommit att kallas Chat Control och som syftar till att skydda barn från sexuella övergrepp. Det är ett lagförslag som är genuint svårt att överblicka konsekvenserna av, men som också vid den här tidpunkten hade komplicerats av att debatten kring förslaget fullständigt kommit att domineras av en lobbykampanj som är finansierad av starka ekonomiska intressen. Lobbyisterna hade lyckats sätta bilden av att förslaget innebar en oreglerad kontroll av EU-medborgare. Framför allt användes ett exempel där man hävdade att det skulle bli olagligt att skicka bilder på sina badande barn till sin fru. Budskapet hade fångats upp av populistiska politiker som dessutom börjat prata om att pedofilerna ändå bara rör sig på det svåråtkomliga Darknet och därmed skulle lagstiftningen inte bara vara auktoritär och farlig utan också verkninglös. Som så ofta när det gäller EU-lagstiftning finns inga resurser på redaktionerna i Sverige för att faktiskt granska själva förslagen. Dessutom debatterades flera olika versioner av förslaget parallellt vilket hade fått diskussionerna att spåra ur helt.

Den här morgonen hade vi besök av stiftelsen ChildX som arbetar mot trafficking och kommersiell sexuell exploatering av barn. I mötet beskrev deras företrädare Gabriella Kärnekull Wolfe med hjärtskärande uppriktighet hur hon själv groomades som tolvåring. Hon berättade vad som skrivits till henne, vad som gjorts mot henne av vuxna män, och hur den urvattnade version av lagstiftningen som var på väg att läggas fram egentligen bara skulle kunna fånga in material som redan är identifierat som övergreppsmaterial, och i princip inte alls kunna förebygga och förhindra groomingen.

Gabriella är inte bara en överlevare, hon är också en skicklig debattör och väl insatt i hur lagstiftning fungerar och drivs fram. Hon har lärt mig mycket om hur illa barn

far i vårt rättssystem. Mötet var bokat för att vi skulle få en djupare inblick i barnrättsorganisationernas synpunkter och deras argument för lagstiftningen, men också för att få en möjlighet att vända och vrida på de betänkligheter vi trots allt hade kring vilka risker som kunde finnas med förslaget.

Det är ett otroligt viktigt ämne som jag hade arbetat så länge med, men jag fick återigen allt svårare att fokusera på vad som sades. Jag behövde dessutom gå tidigare för att hinna till ett annat möte där jag skulle förberedas inför den kommande helgens partiledardebatt i SVT. Medan mötet pågick skrev jag till gruppledaren i chatten igen. Jag ville dels veta om hen hört något mer från Dagens Nyheter om publicering, dels ville jag fråga vilket stöd jag skulle få från partiets krishanteringsgrupp.

När jag skickat iväg meddelandet la jag ifrån mig mobilen och försökte koncentrera mig på mötet men det var mer eller mindre omöjligt. Jag grubblade hela tiden över vad som hänt.

I en paus gick min pressekreterare Frida och jag in på mitt kontor. Väl inne på mitt rum vågade jag släppa fasaden och Frida såg nu hur skärrad jag var. Timmarna hade bara gått och gått utan att jag fått reda på något och min oro hade nu börjat anta formen av en lättare ångest. Jag frågade Frida om hon fått veta vad som var på gång. Det enda hon visste var att en story var på väg att publiceras, men att hon inte skulle få vara involverad i kommunikationen kring den – det skulle hanteras helt och hållet av krishanteringsgruppen. Vi reagerade på det beskedet båda två. Vi hade en intensiv vecka framför oss och Frida var min närmaste medarbetare. Det fanns inget sätt för henne att göra sitt jobb om hon inte blev involverad i kommunikationen. Medan vi pratade kom det sms efter sms till Frida från journalister på Dagens Nyheter som ville prata med mig.

En pressekreterare är språkrörets primära kontakt med media – normalt sett hade jag aldrig direktkontakt med journalister förutom i intervjuer. Istället är det pressekreteraren som tar emot förfrågningar om intervjuer och önskemål om kommentarer. Frida ignorerade sms:en eftersom hon inte hade några besked att ge.

Efter preppmötet skiljdes vi åt för att jag skulle göra en intervju med TT med ett utspel inför vår kongress i november. Utspelet gällde ett förslag som partikongressen skulle ta ställning till, att slopa betyget F i skolsystemet. Miljöpartiet hade vid den tidpunkten fortfarande inte satt ner foten i frågan. Jag hade velat göra det inför riksdagsvalet, men det hade bedömts för riskfyllt. Framför allt fanns det en rädsla för att bli kritiserade för att vara för mjuka i skolfrågor. Jag tyckte inte bara att det var en risk som var värd att ta, utan dessutom en viktig diskussion. Det var ju uppenbart att betygssystemet inte fungerade när så många unga slogs ut av det. I valrörelsen blev jag stoppad från att säga vad jag tyckte i frågan, men nu hade till slut partistyrelsen ställt sig bakom förslaget, och det skulle tas upp på kongressen.

Det var en annan av våra pressekreterare som hållit i förberedelserna inför intervjun som skulle göras på telefon. Vi satt på mitt rum, vid mitt runda bord bredvid kakelugnen, och förberedde intervjun. Pressekreteraren och jag hade känt varandra länge, och jobbat tillsammans i många olika roller. Jag hade alltid haft mycket stort förtroende för henne, men nu kändes det som om jag inte kunde prata med henne alls. Jag visste att hon var fackligt aktiv. Min mage drog ihop sig till en liten boll medan jag log och skämtade som vanligt.

Under ytan rusade tankarna vilt.

Känner hon till brevet? Vet hon vad som står i det? Jag har ju alltid uppfattat att vi samarbetar väldigt bra, och jag gillar henne verkligen både som kollega och människa. Har jag missuppfattat allt? Har jag varit blind?

Jag sköt bort tankarna och koncentrerade mig på intervjun. Det hade tagit mer än ett år, men till slut var förslaget processat och klart och skulle läggas på kongressens bord. Jag pratade med journalisten på telefon och beskrev förslaget. Efter ett tag sjönk oron undan och gav istället plats åt viss kaxighet, jag skärpte min retorik jämfört med de ganska försiktiga talepunkter jag fått. Miljöpartiet var trots allt inte först med förslaget, som jag inför valet hade hoppats att vi skulle bli, så jag såg inte mycket anledning till att vara försiktig.

Det var skönt att få gå in i intervjun. Jag kunde frågan väl, jag var djupt engagerad i den – det här var en situation jag behärskade och var trygg i. Jag visste vad som gällde, jag visste vad som förväntades av mig och vad som krävdes för att vi skulle få en artikel om förslaget. Det var helt enkelt mitt jobb, och jag visste att jag gjorde det bra.

För en liten stund kunde jag vila i det och låta orosdjuret lägga sig till ro.

Intervjun avslutades, och pressekreteraren och jag efter-snackade lite om vad som blev bra, hur vi trodde att det skulle tas emot av de i partiet som inte höll med om förslaget och ifall det var skarpt nog för att plockas upp av fler än TT. Det var en trevlig stund.

Pressisen lämnade mitt rum och jag började gråta. Overk-lighetskänslan var outhärdlig. Det var svårt att låtsas som ingenting när det samtidigt kändes som att katastrofen väntade runt hörnet.

Jag hade inte många minuter innan det var dags för ännu ett möte så jag samlade ihop mig och gick vidare till nästa rum. Mitt arbetsrum låg vägg i vägg med det stora konferensrummet, och vi drog igång veckans möte med partiets politiska ledningsgrupp. På agendan stod vår skuggbudget, en process som blivit kraftigt försenad och nu skapade mycket irritation när vi tvingades ta beslut forcerat och utan riktig bearbetning. Under diskussionerna såg jag mig omkring. Snett mittemot mig satt den chef som var arbetsmiljöansvarig. Hon visade inte med en min att något var fel, och hon hade inte heller sagt något till mig.

Om ett brev skickats till valberedningen så måste väl samma information ha gått till arbetsgivaren? Valberedningens uppgift är att föreslå personval till kongressen, inte att lösa konflikter på arbetsplatsen. Så om facket skickat ett brev till valberedningen måste ju samma information rimligen också gått till arbetsgivaren, funderade jag. Varför hade det då inte utlöst någon reaktion? Varför hade det inte kallats till ett krismöte med mig om det fanns så allvarlig kritik mot mig?

Jag skrev till gruppledaren än en gång. Visste de mer? När skulle jag få information om vad som sades om kommunikationen? Skulle jag få någon information? Någon publicering av Dagens Nyheter hade ännu inte skett och jag satt igenom resterande möten som i en bubbla. Jag kollade telefonen för att se om det hade kommit ut någon artikel, och hela tiden malde tankarna kring vad brevet innehöll. Det var en märklig och obehaglig känsla att inte veta vad som pågick, och samtidigt låtsas som att allt var som vanligt.

Varför säger ingen något till mig? Vad är det som pågår?

På seneftermiddagen tog gruppledarna mig och Per Bolund åt sidan och informerade oss om att det skulle skickas en skriftlig kommentar från kanslichefen till Dagens Nyheter.

Den talepunkt som arbetades fram av krishanteringsgruppen och senare publicerades som mina ord löd:

Jag tar alla uppgifter om arbetsmiljöproblem på största allvar och hanterar såna uppgifter enligt våra interna rutiner.

I övrigt diskuterar vi inte personalfrågor i media.

Denna talepunkt användes i ett oändligt antal följdpubliceringar, ofta omgiven av olika anonyma uppgifter från riksdagsledamöter och medarbetare. Jag använde samma formulering i intervju efter intervju, i allt större desperation. För det som aldrig framgick i partiets officiella kommunikation var att arbetsmiljöproblemen inte hanterades alls.

När jag skriver detta, långt senare, kan jag konstatera att de enda samtal som förts med mig om mitt ledarskap har skett på mitt initiativ.

Och jag vet fortfarande inte vad som stod i brevet.